

Josip Antolović

UZ VII. MEĐUNARODNI MARIOLOŠKI
I XIV. MARIJANSKI KONGRES

Od 12. do 21. svibnja ove godine održana su u Rimu, uklapajući se u proslavu Svete godine, dva Djevičina kongresa, jedan strogo znanstveni, a drugi više pučki. Organizator obaju kongresa bila je Papinska međunarodna marijanska akademija. Tu vrlo zaslužnu znanstvenu ustanovu, koja ove godine slavi 25. obljetnicu svoga postojanja, osnovao je hrvatski franjevac i svjetski poznati mariolog i medievalist o. Karlo Balić. Ona je organizirala svih 7 međunarodnih marioloških kongresa, a nastavila je i marijanskim kongresima koji su postojali i prije nje, tamo od g. 1902. Tema je ovogodišnjega mariološkoga kongresa bila: »Štovanje Majke Božje od XII. do XV. stoljeća«, a marijanskoga: »Duh Sveti i Marija«. Mariološki kongres nastavio je tematikom započetom g. 1967. u Lisabonu, a nastavljenom u Zagrebu. Marijanski kongres imao je kao temu ono što je danas u Crkvi vrlo živo, a to je duhovsko gibanje, prisutnost Duha Svetoga, smisao i zanimanje za djelovanje Duha. Taj Duh bio je osobito djelotvoran u Presv. Djevici, pa su predavači nastojali to i osvijetliti. Tema kongresa odlično se uklapala i u duhovski blagdan.

Mariološki kongres radio je po već ustaljenoj metodi: u jezičnim i plenarnim zasjedanjima. Jezične skupine bile su ove: hrvatska, francuska, engleska, talijanska, španjolska i njemačka. Naša skupina djelovala je po prvi put na mariološkom kongresu samostalno, a vodio ju je i organizirao novoosnovani Hrvatski mariološki institut pri Teološkom fakultetu u Zagrebu, pod predsjedavanjem dra Adalberta Rebića, potpredsjednika Instituta, i dra Rudolfa Brajčića DI, također potpredsjednika Instituta i tajnika hrvatske jezične grupe.

Svečanost otvaranja kongresa

Kongres je svečano otvoren u velikoj auli franjevačkog Ateneja »Antoniana«, zvanog »Uznesena«, u Via Merulana u Rimu, u ponedjeljak 12. svibnja u 16 i po sati. Otvaranju je prethodila molitva Duhu Svetom. Zatim su

uslijedili pozdravi odličnih gostiju i uzvanika te predstavnika pojedinih jezičnih sekcija. Prvi je govorio Papin vikar za grad Rim, kardinal Hugo Poletti. On je pozdravio kongres u ime Svetog Oca, u svoje ime, u ime grada domaćina, svetog grada Rima, koji je u ovoj Svetoj godini meta mnogih hodočašća.

Drugi je pozdrav bio kardinala Suenensa, predsjednika međunarodnih marioloških i marijanskih kongresa. On je razradio Gospinu misao iz *Magnificata*: »Gle! Odsad će me blaženom zvati svi naraštaji« (Lk 1, 48). To se Marijino proročanstvo ispunjava na najrazličitije načine. I ovi kongresi jedno su njegovo ispunjenje.

Kongres je pozdravio i predsjednik Odbora za proslavu Svete godine, kardinal Maksimilijan de Fürstenberg. On je naglasio značenje kongresa za ostvarenje ciljeva Svete godine: duhovne obnove i velikog pomirenja između Boga i ljudi.

Od kardinala kongres je pozdravio i starina, sada već slijepi kardinal Alfredo Ottaviani, protektor Međunarodne papinske marijanske akademije i nekadašnji tajnik Kongregacije svetog Oficija. Govorio je vrlo pobožno, kao čovjek koji se sprema na skori prelazak u vječnost.

Kongres je pozdravio i zagrebački nadbiskup, monsignor Franjo Kuharić, domaćin prijašnjih kongresa u Zagrebu i u Mariji Bistrici. Naš nadbiskup je iznio veliko značenje tih kongresa u životu naše mjesne Crkve, spomenuo je marijansku godinu i kongres u Solinu slijedeće godine prigodom obljetnice našega najstarijega marijanskoga svetišta. Velike izvratke iz nadbiskupova govora donio je i *L'Osservatore Romano*. Nadbiskup je predao Marijanskoj akademiji zastavu, na kojoj je izvezena zagrebačka katedrala i svetište Majke Božje u Mariji Bistrici.

Na otvorenju kongresa govorili su još franjevački general, veliki kancelar Ateneja »Antonianuma« o. Konstantin Koser, o. Karlo Balić te predstavnici pojedinih jezičnih skupina. U ime hrvatske skupine govorio je profesor Rebić.

Radovi na kongresu

U utorak 13. svibnja kongres je punim elanom započeo radom, prije podne u jezičnim skupinama, a poslije podne na plenarnim sjednicama. Teško je ocijeniti čiji je rad bio najvredniji, najzapaženiji. Poznati mariolog o. Josip de Aldama govorio je vrlo opširno, strogo znanstveno i stručno o marijanskom štovanju kod sv. Bernarda, koji je u tom povijesnom razdoblju bio jedan od najmarkantnijih likova, a sav prožet upravo mističnom pobožnošću prema Djevici u dubokoj vjeri da nas je Bog htio imati posve po Mariji.

René Laurentin je svojom uobičajenom francuskom lucidnošću i duhovitošću obradio vrlo suvremenu temu o jezičnom značenju pojma »marijanski kult«. Je li taj izraz baš najsretniji, najprikladniji, bi li se iz znanstveno-teoloških i ekumenskih motiva mogao zamijeniti modernijim, suvremenijim izrazom? On misli da bi bilo prikladnije umjesto o marijanskom kultu govoriti o mjestu Djevice u štovanju svetaca, a umjesto o mariologiji o mjestu i o ulozi Djevice u povijesti spasenja. Kod Laurentina se osjeća zdrava tendencija za posuvremenjenjem, za ekumenskim zbližavanjem. On je kao učenjak i poznavalac suvremenih kretanja u Crkvi i u svijetu vrlo perspektivan i zato njegovi radovi imaju veliku vrijednost.

Poznati mariolog Roschini zapao je u svome predavanju u pretjeranu polemiku, koja je učinila mučan dojam i na umjerene mariologe, a mislim da je odudarala i od duha dekreta II. vatikanskog sabora o ekumenizmu. On je mogao braniti svoju tezu, ali bez oštrog napadanja protivnikâ. Tada bi njegovo predavanje imalo veću vrijednost. Danas valja paziti i na psihološki moment. Roschini je želio odbiti tvrdnju da kult Bogorodice potiskuje kult i samim trima osobama Presv. Trojstva.

Od odijeljenih kršćana nastupili su s pravoslavne strane dr. Dimitrije Dimitrijević, profesor Teološkog fakulteta u Beogradu, a govorio je o štovanju Majke Božje prema najstarijim pisanim srpskim izvorima od XII. do XV. stoljeća, zatim također Beograđanka dr. Mirjana Tatić-Đurić o ikonografiji Djevice u Kristovoj mucu: o genezi dogme i simbolâ. Od protestantske strane govorio je dr. Petar Meinhold iz Kiela o štovanju Majke Božje u njemačkoj mistici, obradivši vrlo solidno Ivana Taulera, Meister Eckhardta i blaženoga Henrika Suzu. Prema njihovoj nauci, a stojeći čvrsto na stanovištu posrednika između Boga i ljudi Isusa Krista, on priznaje i neko, nazovimo ga, drugotno posredništvo B. D. M., koje bismo mogli nazvati posredništvom zagovora. S odijeljenom braćom održan je i ekumenski razgovor, takozvani »okrugli stol«, u kojem je došlo do prihvaćanja mišljenja da Petar, pa, prema tome, i njegovi nasljednici, u apostolskom zboru i u Crkvi imaju svoje osobito mjesto.

Hrvatska sekcija

Našu čitalačku publiku sigurno će zanimati rad naše hrvatske sekcije na Mariološkom kongresu, pa ćemo se zato na njoj i malo dulje zaustaviti.

O. Rudolf Brajčić imao je referat *Mariološki elementi u Petra Abelarda i teološka slika Marije danas*. U osobi Petra Abelarda (1079—1142.) duh onoga vremena našao je svoj vlastiti izraz. O Mariji on ne raspravlja u teološkim traktatima, nego u govorima i himnima spjevanim njoj u čast. Temelj je štovanja Marije njezino bogomajčinstvo i punina milosti. Treba je štovati na poseban način, napose zazivanjem i nasljedovanjem. Abelardov je Marijin lik bliz današnjim kristološkim, soteriološkim i pneumatološkim gibanjima.

Naš vrijedni povjesničar dr. Ivan Ostojić, stručnjak za povijest benediktinaca, obradio je *Kult Bogorodice u Hrvatskoj od XII. do XV. stoljeća*. Na području Hrvatske ondašnjeg vremena bila su 22 samostana benediktinaca i 8 samostana benediktinki posvećenih B. D. M. Svi cistercitski samostani bili su već po tradiciji posvećeni Mariji, pa tako i u Hrvatskoj. I kamaldulenska benediktinska grana imala je kod nas nekoliko samostana posvećenih Gospi. Najstarije marijanske benediktinske crkve građene su kod nas u starohrvatskom stilu, koji je prethodio romaničkome. Neke od tih crkava imaju kod nas opće narodno značenje. Tako crkva sv. Marije u Solinu, Jelenina crkva, najstarije hrvatsko marijansko svetište, pa samostan i crkva sv. Marije u Zadru. Marijanska pobožnost u Hrvatskoj toga vremena očituje se i u gradnji oltara, u slikama i kipovima Djevice, u marijanskim ukrasima na misnom ruhu, u kodeksima, na pečatima, a postojale su čak i ustanove od općeg društvenog značenja pod zaštitom Majke Božje, tako npr. bratovštine, ubožnice te do-movi za pomirenje zavađenih.

Naš marni muzikolog, dubrovački svećenik maestro Miho Demović, obradio je vrlo solidno temu iz svoga stručnoga područja: *Kult Majke Božje u hrvatskoj glazbenoj umjetnosti od XII. do XVI. stoljeća*. Analizirajući promicanje kulta Majke Božje posredništvom glazbene umjetnosti od XII. do XVI. stoljeća u Hrvatskoj, dade se zaključiti slijedeće:

1. Prinos hrvatskog naroda širenju kulta Majke Božje kroz liturgijsku glazbu latinskog, staroslavenskoga i hrvatskog jezika, kroz obrede, crkvena prikazanja, duhovni folklor i druge grane djelatnosti veoma je značajan. U njemu su ostvarene sve liturgijsko-glazbene forme i svi stilski izrazi što su se u tom razdoblju ostvarili u glazbenoj kulturi zapadnoevropskih naroda. Tako i u Hrvatskoj postoji mnogo izvornih ostvarenja. Posebno se ističe zagrebački obred, o kojem je na kongresu podnio vrlo iscrpan referat dr. Vladimir Zagorac. Stoga, tko god bude ubuduće proučavao razvoj mariologije, nužno će morati posegnuti za brojnim liturgijsko-glazbenim kodeksima što se čuvaju u Hrvatskoj i konzultirati ih.

2. U promicanju kulta Majke Božje posredništvom glazbene umjetnosti Hrvati su se služili svim iznašašćima glazbene umjetnosti i reproduktivne prakse. Tako su već rano usvojili gregorijanski koral, a gotovo istodobno kad i zapadni narodi pjevanje u stilu dijafonije i renesansne polifonije.

3. Sa stajališta glazbene kulture sve ono što je kroz štovanje Majke Božje posredništvom glazbene umjetnosti od XII. do XVI. stoljeća stvorio hrvatski narod, dragocjen je spomenik hrvatske glazbene kulture, to dragocjeniji što je i prva poznata hrvatska višeglasna skladba nastala u službi kulta Majke Božje.

Referat franjevca o. Milana Mikulića po svome sadržaju nije se strogo uklapao u ovo razdoblje. U program je uvršten na izričitu želju o. Balića zbog svoje opće mariološke vrijednosti. A riječ je o pastirskom pismu biskupa SAD pod naslovom: *Evo ti Majke! Žena Vjere — zrcalo pobožnosti američkih katolika prema Gospi*.

Kao uvod predavač je prikazao pobožnost američkih katolika prema Gospi u prošlosti. Istaknuo je razne načine kojima su tamošnji katolici očitovali svoju pobožnost prema Bogorodici. Iako je u naše dane II. vatikanski sabor u konstituciji *Lumen gentium* potvrdio kao ispravno štovanje Gospe, ipak je poslije sabora baš na području marijanske pobožnosti nastalo neko nesnalazjenje. Razlog je tome što neki posve subjektivno tumače saborske dokumente. Marijini štovatelji u Americi tražili su stoga od svojih biskupa da izdaju zajedničko pastirsko pismo u kojem će biti izloženo vjerodostojno štovanje Majke Božje. Biskupi su to i učinili i na temelju dokumenata II. vatikanskog sabora u svome pastirskome pismu izlažu, promiču i brane ispravno štovanje presvete Bogorodice.

Zadarski svećenik Edo Peričić imao je vrlo zapaženo i u svakom pogledu vrijedno predavanje *Štovanje Marije u Hrvatskoj prema diplomatskim izvorima iz XII.—XVI. stoljeća*. U tome povijesnom razdoblju štovanje Bogorodice napredovalo je od stoljeća do stoljeća tako snažno da početkom XVI. stoljeća bilježimo kod nas već 86 marijanskih svetišta, među njima i naša i danas najveća i najznačajnija svetišta: Mariju Bistricu, Trsat i Remete. Gospi su posvećeni i brojni samostani. Njezino se ime nalazi u invokacijama niza povelja, ispjevane su joj brojne pjesme i za izvanliturgijsku upotrebu. Marija se

štuje osobito kao Velika Gospa, Bezgrešno Začće, Kraljica neba i zemlje, Zagovornica, Utočište grešnika, Posrednica milosti, Pomoćnica kršćana.

Dr. Vladimir Zagorac, profesor liturgike na Teološkom fakultetu u Zagrebu, marno je proučio zagrebačke liturgijske kodekse, počevši od najstarijih, te prikazao kako se u Zagrebu liturgijski štovala presveta Bogorodica.

Dominikanac dr. Franjo Šanjek, stručnjak za bogumile, podnio je vrlo zanimljiv referat o štovanju Majke Božje kod bosanskih krstjana.

U našoj sekciji imao je referat i poljski pomoćni biskup monsignor Julijan Wojtkowski, koji je na temelju starih kodeksa prikazao stvarnost Duha Svetoga u poljskoj marijanskoj pobožnosti od XII. do XVI. stoljeća. Iz te se pobožnosti vidi da Duh Sveti Mariju posvećuje, čini je Bogorodicom i uklapa je u povijest spasenja. Marija se pak za nas moli Duhu Svetom. Ona je njegov hram u nebo uznesen i po njegovoj volji uzvišen i proslavljen.

Trećoredac o. Josip Tandarić prikazao nam je štovanje Bogorodice u hrvatskim glagoljskim liturgijskim kodeksima. O toj istoj temi on je govorio i na plenarnoj sjednici. Staroslavensko bogoslužje bilo je u Hrvatskoj ograničeno na malen dio nacionalnog prostora, i to gotovo isključivo na selo. Ipak u hrvatskim glagoljskim kodeksima nalazimo sve ono što je značajno za rimski obred u tom razdoblju, ali i bogate tragove različitih utjecaja i u misalu i u brevijaru. Značajnih specifičnosti ima osobito u oficijima, npr. lekcije iz apokrifa.

Dominikanac o. Marijan Biškup lijepo je obradio štovanje Majke Božje kod hrvatskih dominikanaca od XIII. do XVI. stoljeća.

Zanimljiv referat u našoj sekciji imao je i poljski pavlin o. Pavao Kosiak, koji je prikazao štovanje B. D. Marije, Kraljice Poljske u slici Bogorodice u Čenstohovi kao posebnu karizmu danu od Duha Svetoga poljskome narodu. Marijini štovatelji doživljavaju Mariju kao živu osobu. Ona je pomoćnica poljskoga naroda u čuvanju vjere, kulture i jezika. Zato joj se vjernici sve više i sve češće posvećuju, i pojedinačno i zajednički. Marija se štuje i kao Majka Crkve te je njezino svetište točka okupljanja i klera, i vjernika, i obitelji.

Kult Bogorodice u Bosni i Hercegovini u razdoblju koje se obrađuje prikazao je franjevac o. Krilić. Stoljetno gospodstvo Turaka uništilo je većinu kršćanskih, pa tako i Gospinih crkava. Vjera naroda i pobožnost prema Mariji ipak su se sačuvale zahvaljujući djelatnosti franjevac. Prije dolaska Turaka vjernici su u Bosni hodočastili Gospi u Ramu, Srebrenicu, Olovo, Lipnicu, Zvornik i Fojnicu, a kasnije u susjednu slobodnu Hrvatsku. Najviše se svetkovala svetkovina Velike Gospe. Tako je to još i danas.

Posljednji referat u hrvatskoj sekciji imao je dr. Vladimir Merćep, duhovnik u hrvatskom zavodu sv. Jeronima, u Rimu, inače svećenik splitske nadbiskupije. On je asketski stručno govorio o utjecaju bl. Djevice u posvećenju duša prema misli i nauci velikog franjevačkog propovjednika sv. Bernardina Sijenskoga.

Iz navedenoga se vidi da je hrvatska sekcija bila vrlo aktivna. Njezini radovi bit će posebno izdani kod nas pa će tako biti pristupačni svima. Velika je ipak praznina u radu naše sekcije što se nije našao nitko da opiše štovanje Majke Božje kod naših franjevac. To je od njih, a imamo ih Bogu hvala mnogo, pa i učenjaka i profesora, netko ipak trebao učiniti.

Posjet Svetog Oca i njegova riječ kongresu

Vrhunac kongresnih sjednica i radova bio je u petak 16. svibnja u 18 sati, kad je kongresnu aulu i kongresiste osobno posjetio sam Sveti Otac Pavao VI. U svome govoru Sveti Otac je iznio razloge svoga posjeta. On je rekao: »Pošto smo bili prisutni mišlju, molitvom i našim očinskim pobudama radovima vašega mariološkoga kongresa, učinilo nam se kao dužnost koja izvire iz naše svijesti općeg pastira Crkve, da sudjelujemo i svojom prisutnošću u ovoj konačnoj sjednici. I produžavajući mišlju na neki način ovaj posjet, želimo upraviti svoj pozdrav jednako i onima koji će sudjelovati na XIV. marijanskom kongresu, a koji će se brzo otvoriti.

Na ovaj korak potakla nas je u prvom redu naša ljubav prema presvetoj Djevici Mariji, Majci Božjoj i Crkve i Majci svakog od nas...«

Svojim posjetom Sveti Otac je želio potvrditi sve ono što je iznio u svojoj apostolskoj pobudnici *Marialis cultus* te izraziti osobito priznanje organizatorima kongresa, a napose ocu Karlu Baliću, pa je na taj način njegov dugogodišnji neumorni rad okrunjen priznanjem od najvišeg crkvenog autoriteta. Sveti Otac je ocu Baliću i Marijanskoj akademiji poklonio kip Majke Božje.

* * *

Mariološkom kongresu uslijedio je marijanski, koji je radio sličnom metodom kao i mariološki, ali povezan više i s drugim vjerskim manifestacijama, bogoslužjima i pobožnostima. Na njemu je osobito bila prisutna poljska sekcija, pa i poljski primas kardinal Wyszynski. Oba kongresa pratile su tri prigodne izložbe: knjiga, slika i poštanskih maraka. Papinska međunarodna marijanska akademija izdat će sve akte kongresa, pa će tako i ovi kongresi ući kao veliko teološko, povijesno i duhovno blago u povijest mariologije, a mi Hrvati možemo biti ponosni što iza njih stoje dva naša sunarodnjaka, oci Balić i Melada. Vjerujem da će nastup naše hrvatske sekcije na Mariološkom kongresu biti snažan poticaj našem Hrvatskom mariološkom institutu, tek osnovanoj ustanovi, da nastavi svojim radom te u našoj teologiji i pobožnosti izvrši što konstruktivniju ulogu.